

**ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БЕЗПЕКИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ**

Кафедра соціальної роботи, управління
та суспільних наук

**СОЦІАЛЬНА РОБОТА:
СТАНОВЛЕННЯ, ПЕРСПЕКТИВИ, РОЗВИТОК**

Матеріали
Всеукраїнської науково-практичної конференції
студентів, курсантів та молодих вчених
9 листопада 2022 року

Львів – 2022

УДК 316.4.05: 009. 37.032

Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток [Текст] // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, курсантів та молодих вчених, 9 листопада 2022 р.; [за ред.: Нагірняка М.Я.]. Львів : ЛДУ БЖД, 2022. 222 с.

У матеріалах Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів, курсантів та молодих вчених «Соціальна робота: становлення, перспективи, розвиток» (9 листопада 2022 р.) висвітлюються питання, що стосуються актуальних соціальних, правових та психологічних аспектів подальшої розбудови соціальної роботи на засадах розвивальної парадигми, пріоритетних напрямків застосування інноваційних технологій у практиці соціальної роботи та соціальної політики в Україні на сучасному етапі, в умовах військового стану, особливостей провадження соціальної роботи з різними категоріями населення, органами державної влади та місцевого самоврядування, громадськими та волонтерськими організаціями, соціальними інституціями.

Розгляд матеріалів, що пропонуються читачеві, сприятиме створенню умов для формування складових професійної компетентності соціального працівника і дозволить формувати адекватну модель діяльності майбутнього фахівця соціальної сфери.

Видання рекомендоване усім, хто цікавиться теоретичними й практичними аспектами становлення та перспективами розвитку соціальної роботи в Україні та світі.

Відповідальний редактор: НАГІРНЯК Михайло Ярославович
кандидат історичних наук, доцент
доцент кафедри соціальної роботи, управління та суспільних наук
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності.

*Рекомендовано до друку навчально-методичною радою
Навчально-наукового інституту психології та соціального захисту
Львівського державного університету безпеки життєдіяльності
(Протокол № 3, від 11 листопада 2022 р.)*

ЗМІСТ

Передмова	3
Білецький О., Лаврецький Р. Етичні конфлікти у діяльності волонтерів в умовах російсько-української війни	5
Гавришків О. Адаптація до нових реалій в освітньому процесі ВВНЗ в умовах воєнного стану.....	9
Мошовська М. Сучасні засоби інтеграції людей з інвалідністю в соціум.....	13
Чир А. Соціальна робота у воєнний та післявоєнний періоди.....	17
Давидова О., Нагірняк М. Основи військової соціальної роботи в Україні.....	20
Адольф Д. Роль HR в соціальній сфері в період війни	26
Думанська О., Білецький О. Особливості волонтерської діяльності в умовах воєнного часу (на прикладі м. Броди)...	30
Денега І., Костишин Е. Актуальність волонтерського фандрайзингу в умовах війни в Україні	32
Кіндій І., Костишин Е. Деякі аспекти впровадження зарубіжного досвіду соціально-психологічної адаптації ветеранів та учасників бойових дій в Україні.....	37
Савостікова К. Проблеми адаптації міжнародного досвіду в соціальній роботі України.....	43
Фолюш М. Освітній процес на тимчасово окупованих територіях.....	46
Наконечна Ю. Соціально-правові аспекти влаштування дітей позбавлених батьківського піклування в умовах війни.....	54
Карпенко Д. Правове регулювання адиктивної поведінки військовослужбовця в умовах військового стану.....	60

УДК 316.147

*Остан БІЛЕЦЬКИЙ
Роман ЛАВРЕЦЬКИЙ
Львівський державний університет
безпеки життєдіяльності*

ЕТИЧНІ КОНФЛІКТИ У ДІЯЛЬНОСТІ ВОЛОНТЕРІВ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

В умовах широкомасштабного наступу росії значно зросли значення та роль волонтерського руху в Україні. Волонтерство стало важливим чинником виживання української нації, допомоги військовим та постраждалим від наслідків війни. Водночас, проблемам етики у практиці волонтерської діяльності загалом та етичним конфліктам зокрема, приділено недостатньо уваги в сучасній українській науці.

Активний волонтерський рух в Україні був започаткований у період Революції гідності та початку російської агресії в 2014 році. За приблизними оцінками 70 % волонтерів допомогали армії та пораненим. Завдячуючи волонтерам було збережено суверенітет держави, відновлено боєздатну армію. Дослідники зазначають, що негативними сторонами волонтерської допомоги фронту та постраждалим від війни починаючи з 2014 року були: непрозора бухгалтерія, збір коштів на підтримку армії псевдо волонтерами, таємний перепродаж волонтерської військової допомоги і непоодинокі факти її зникнення, неналежне чи байдуже ставлення окремих бійців до привезеної волонтерами допомоги та ін. [2]

З лютого 2022 року волонтерство переросло в один із найдієвіших чинників допомоги українському соціуму, який веде виснажливу та криваву боротьбу за власне виживання. Мільйони українців стали вимушеними переселенцями. Вони або втратили свої домівки, майно та роботу, або втікали від страхіть війни. Більшості з них необхідна допомога

волонтерів. Найпотужнішими напрямками волонтерської діяльності є збір коштів і закупівля товарів для потреб фронту та цивільних, координація роботи центрів допомоги для внутрішньо переміщених осіб, підготовка потенційних місць розміщення людей, надання психологічної допомоги для дітей та підлітків, здача крові на донорство, організація допомоги людям похилого віку, авто-волонтерство тощо [4].

За дуже короткий проміжок часу волонтерський рух набув справжньої масовості. У ньому беруть участь не тільки зареєстровані організації, соціальні служби та підготовлені волонтери, але й особи, які не мають жодної підготовки, але вважають своїм обов'язком надання допомоги потребуючим. Інтенсивність роботи волонтерів, нестандартність ситуацій, перевтома, “емоційне вигорання” і розчарування, спустошеність, втрата енергії, дистанціювання, неусталеність етичних норм часто стають причиною внутрішніх моральних і психологічних конфліктів [5]. Стихійність та масовість волонтерського руху призвели до потрапляння у їх лави людей “не чистих на руку”, які розглядали даний вид діяльності не з альтруїстичних позицій, а навпаки – з метою наживи, формування іміджу, кар'єри чи отримання політичних дивідендів. Не кожному волонтеру притаманні такі важливі моральні якості, як милосердя, співпереживання, безкорисливість, добротність, чесність, відповідальність, самообмеження. Інколи даний набір якостей неповний.

Базові етичні цінності волонтерів можуть не відповідати меті, цілям та пріоритетам волонтерської допомоги. Це може стати причиною виникнення етичних конфліктів та етичних дилем. Етичні дилеми виникають у ситуаціях, коли волонтеру необхідно здійснити вибір між особистими моральними переконаннями та усталеними етичними нормами волонтерської діяльності чи суспільними запитами; коли важко відрізнити хороше від поганого, добро від зла.

Практика волонтерської роботи демонструє чимало прикладів етичних конфліктів. Наприклад, часто етичні норми

волонтерів, які надають безкорисливу допомогу переселенцям, не співпадають з рівнем морального розвитку самих переселенців. Нерідко між ними виникають мовні, національні, релігійні, культурні, ментальні й інші розбіжності та суперечності. Серед вимушених переселенців є чимало осіб, які неприкрито словесно підтримують “руській мір”, негативно чи критично висловлюються про українську владу, місцеве населення чи самих волонтерів, ведуть асоціальний спосіб життя (пияцтво, наркоманія, гучні конфлікти), паразитують на допомозі чи нагло вимагають її (“Ви зобов’язані нам допомагати, бо це сталося з Вашої вини”). Непоодинокими були випадки, коли переселенці зверхньо ставилися до допомоги волонтерів, хотіли, щоб їм прислужували, вимагали кращих побутових умов (до яких звикли у себе вдома) та ін. В такі моменти у багатьох волонтерів виникали питання: “Можливо таким особам не потрібна допомога?”, “Чи варто цій людині допомагати, якщо вона поводить себе так?”, “Можливо не потрібно тратити свої сили на подібних людей?”, “Можливо треба допомагати лише тим, хто з вдячністю ставиться до моєї допомоги?”, “Страждання та труднощі можуть бути корисними для цієї особи?” та ін. Емоційне “вигорання”, самообмеження та втома від високої інтенсивності волонтерської діяльності лише поглиблювали внутрішні етичні конфлікти, призводили до етичних дилем.

Вже давно помічено, що особа в ситуації етичної дилеми найчастіше самоусувається від виконання актуального завдання та входить в стан обдумування і перегляду існуючої проблеми чи навіть фрустрації. Відбувається своєрідний конфлікт між емоціями, які диктують один варіант вирішення дилеми та раціональним мисленням, яке пропонує альтернативний варіант. Переважно перемогу здобувають емоції [3]. В цей момент волонтер відходить від усталених етичних норм та принципів волонтерської діяльності.

В процесі надання волонтерської допомоги між вимушено переселеними особами і волонтерами нерідко виникають взаємини залежності, направлені на спільну мету –

вирішення проблем переселенців. Проте, отримання регулярної допомоги перетворює її отримувача на безініціативну і залежну особистість, яка не прагне вирішувати свої проблеми власними силами.

Також, етичні конфлікти виникають у волонтерів в процесі допомоги військовим. Військові підрозділи на передовій потребують велику кількість матеріальної допомоги для ефективної боротьби з ворогом. Проте, можливості волонтерів є обмеженими. Необхідно здійснювати вибір – кому і чим допомогти. Вибір це завжди боротьба між бажаннями і можливостями. При цьому важко зберегти неупередженість і не допомагати лише своїм знайомим чи рідним. Як приклад, наведемо випадок, коли очікування учасників Львівської територіальної оборони щодо їх екіпірування за стандартами спецпідрозділів, були відхилені волонтерськими групами. Адже більш ефективним способом допомоги військовим була закупівля одягу та обладнання для фронтових частин, а не тих, які перебували в тилу [1]. Проте, зробити такий крок – це також своєрідний моральний вибір, коли треба обирати кому допомога є більш необхідна і у яких об'ємах, а кому треба відмовити чи надати її у скромніших розмірах.

Таким чином, основними причинами етичних конфліктів учасників волонтерського руху є його стихійність, відсутність досвіду, чітких правил поведінки та стандартів поведінки з різними категоріями клієнтів, недостатній рівень етичної підготовки волонтерів, відсутність інституційного регулювання відносин між членами волонтерських організацій та потребуючими допомоги.

Можна стверджувати, що дана проблематика потребує подальшого комплексного наукового вивчення та аналізу.

Список використаних джерел

1. Волонтерство: що далі? Не має бути розпачу, має бути переформатування. URL: https://mind.ua/kmbs_alumni/

- publications/20239620-volonterstvo-shcho-dali-ne-mae-buti-rozpachu-mae-buti-pereformatuvannya (дата звернення 04.11.2022).
2. Волонтерський рух в Україні як нова форма взаємодії влади і громадянського суспільства URL: <https://ipiend.gov.ua/publication/volonterskyj-rukhn-v-ukraini-iaak-nova-forma-vzaiemodii-vlady-i-hromadiansko-ho-suspilstva> (дата звернення 04.11.2022).
  3. Лаврецький Р.В., Лоза А.С. Етичні дилеми в соціальній роботі // Науковий журнал “Молодий вчений”. 2017. № 12 (52). С. 81-87.
  4. Перспективи розвитку волонтерського руху у контексті проблем ВПО: результати якісного дослідження <https://activegroup.com.ua/2022/09/22/perspektivi-rozvitku-volonterskogo-ruhu-u-konteksti-problem-vpo-rezultati-yakisnogo-doslidzhennya> (дата звернення 04.11.2022).
  5. Як волонтерам запобігти емоційному вигоранню – поради психолога. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3535903-ak-volonteram-zapobigti-emocijnomu-vigorannu-poradi-psihologa.html> (дата звернення 04.11.2022).

Оксана ГАВРИШКІВ

*Національна академія сухопутних військ
імені гетьмана Петра Сагайдачного*

Науковий керівник:

д.пед.н, професор **МАЧИНСЬКА Н.І.**

АДАПТАЦІЯ ДО НОВИХ РЕАЛІЙ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ ВВІЗ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

Повномасштабне вторгнення Російської Федерації в Україну кардинально змінило реалії сьогодення наших співвітчизників, вплинуло на всі напрямки діяльності, у тому числі і на освітню систему та систему освіти у вищих